

TÍR EOLAS

Eochair Fhocail

TÍR EOLAS

Eochair Fhocail le pictiúir chun cabhrú le cuimhne.
Áis athbhreithnithe sa Tír Eolas don Teastas Sóisearach.

Arna fhoilsiú ag

an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí
Clár Scoile an Teastais Shóisearaigh

Ionad Oideachais na Carraige Duibhe, Ascaill na Cille,
Dún Laoghaire, Co. Bhaile Átha Cliath. Guthán: 01 2365000
Ríomhpost: jcsp@pdst.ie Suíomh Idirlín: www.jcsp.ie

Foilsithe den chéad uair in 2016, seo eagrán 2017

Cóipcheart ©PDST, JCSP

Maoiníonn an Rannán um Oiliúint Múinteoirí de chuid na Roinne Oideachais agus Scileanna (DES) an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí (PDST), Clár Scoile an Teastais Shóisearaigh (JCSP), Tionscadal na Leabharlainne Taispeána agus Plean Gnímh Comhionannas Deiseanna á Sholáthar I Scoileanna (DEIS).

Gach ceart ar cosaint.

Is é is cuspóir leis an bhfoilseachán seo cur leis an teagasc agus leis an bhfoghlaim i gClár Scoile an Teastais Shóisearaigh. Ní ceadmhach aon chuid den fhoilseachán seo a atáirgeadh, a stóráil i gcóras aisghabhála ná a tharchur ar aon mhodh nó slí ar mhaithe le sochar tráchtála gan cead a fháil roimh ré ón bhfoilsitheoir.

Rinneadh gach iarracht a chinntiú go bhfuil eolas cruinn sa leabhar seo. Mar sin féin, ní bheidh aon dliteanas ar an PDST, ar an JCSP, ar a ngníomhairí ná ar na húdair i dtaca le aon chailteanas nó damáiste a bhainfidh do léitheoirí de thoradh aon eolais atá sa leabhar seo.

Údar

Alma Uí Fhlannchadha

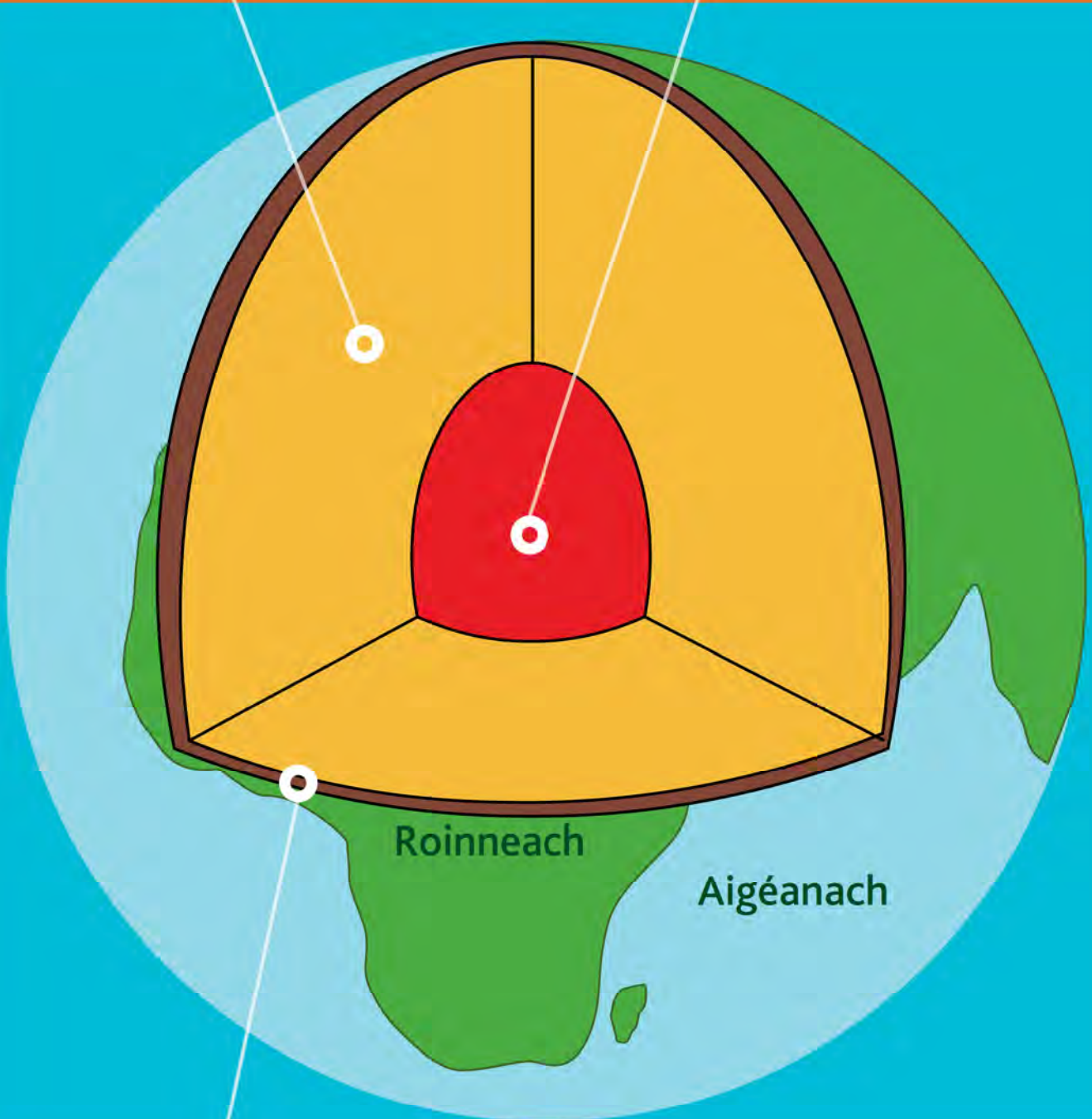
Scoil Phobail Mhic Dara, Carna, Co. na Gaillimhe

1

TÓGÁIL AN DOMHAIN

Maintlín

Croí

Roinneach

Aigéanach

Screamh: mór-roinneach / aigéanach

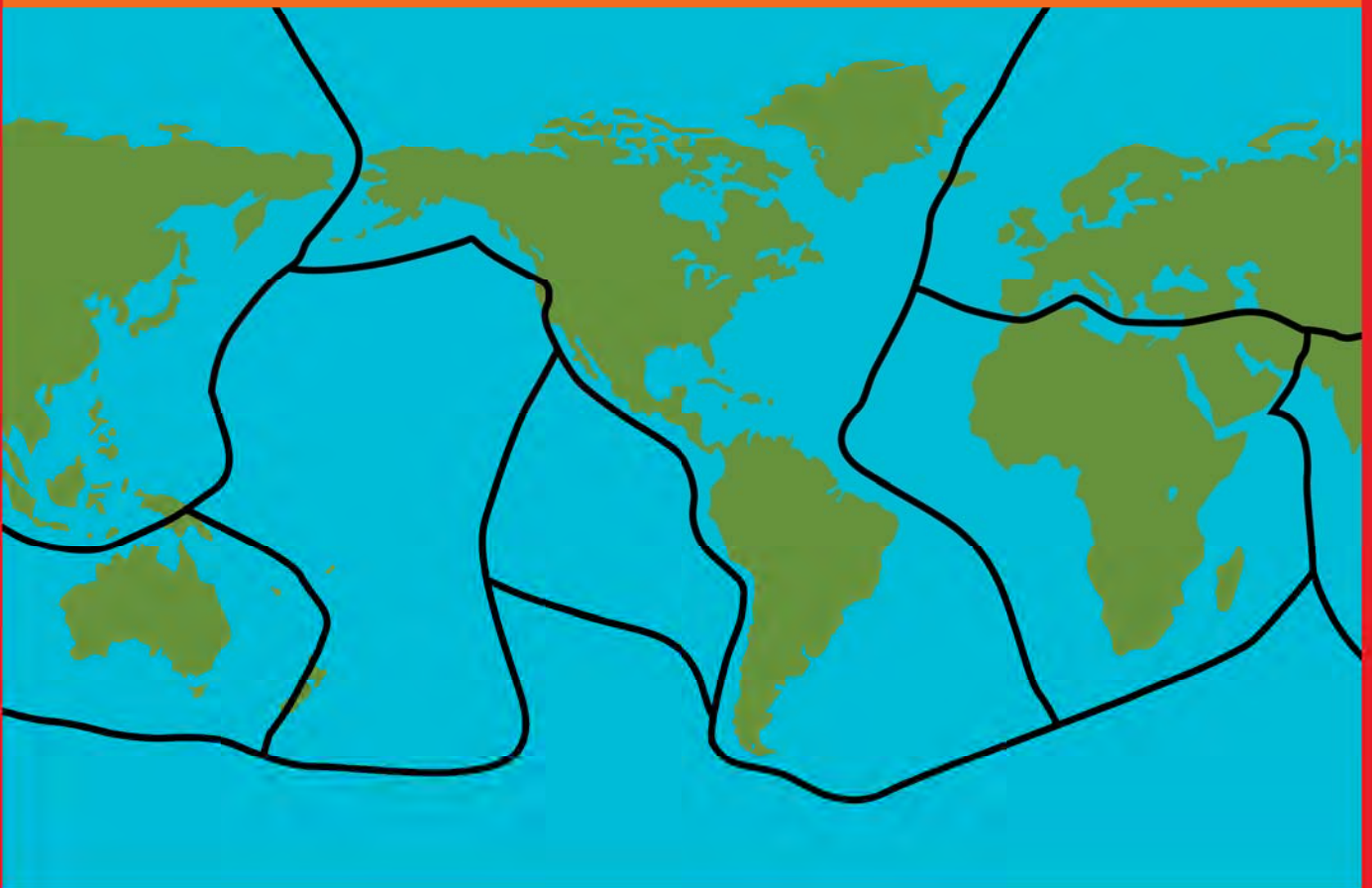
2

SCREAMH AN DOMHAIN

Aigéanach

Plátaí

Plataí ag imbhualadh in aghaidh a chéile

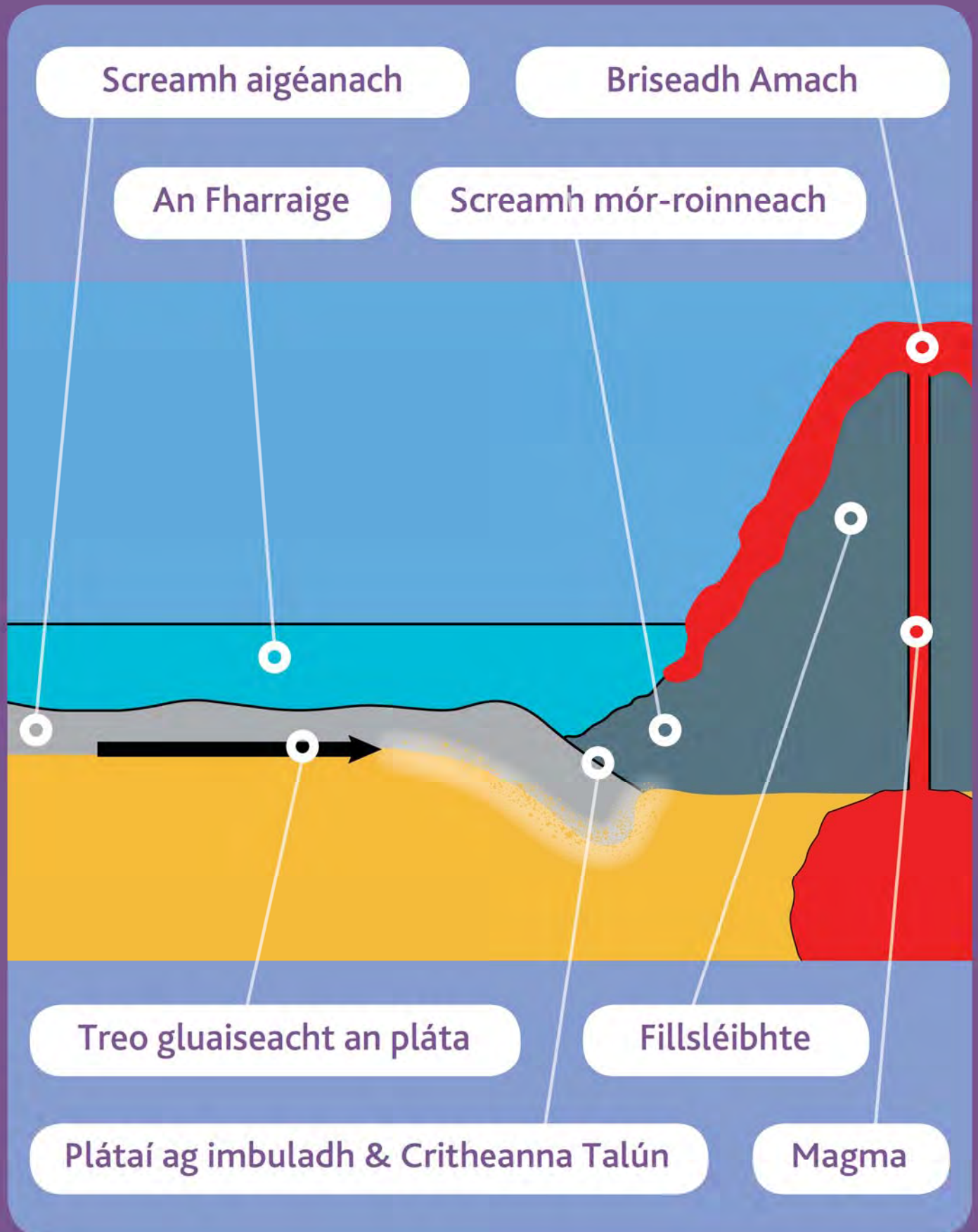
Gluaiseacht na bPlátaí

Dromchla na talún

Gluaiseacht ilchríochach

3

GLUAISEACHT NA BPLÁTAÍ

4

GLUAISEACHT NA BPLÁTAÍ

Fillsléibhte

Ag Imbhualadh

Gníomhaíocht bholcánach

Creathanna Talún

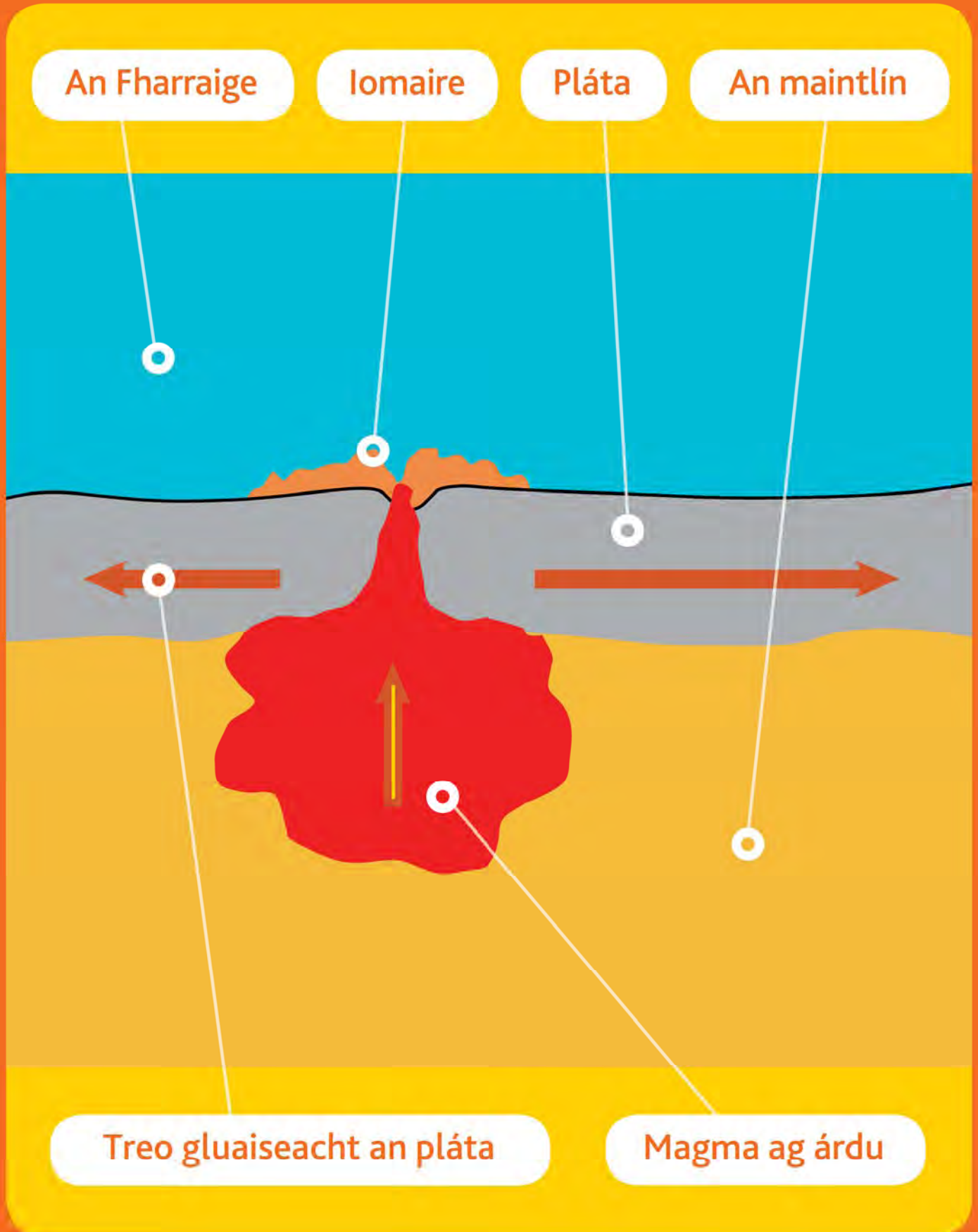
Bolcán

Fillsléibhte

Brúchtanna/Briseadh amach

5

GLUAISEACHT NA BPLÁTAÍ

6

GLUAISEACHT NA BPLÁTAÍ

Plátaí a scarann ón a chéile

Iomaire an Atlantaigh láir

Carraig the leachtach

Magma

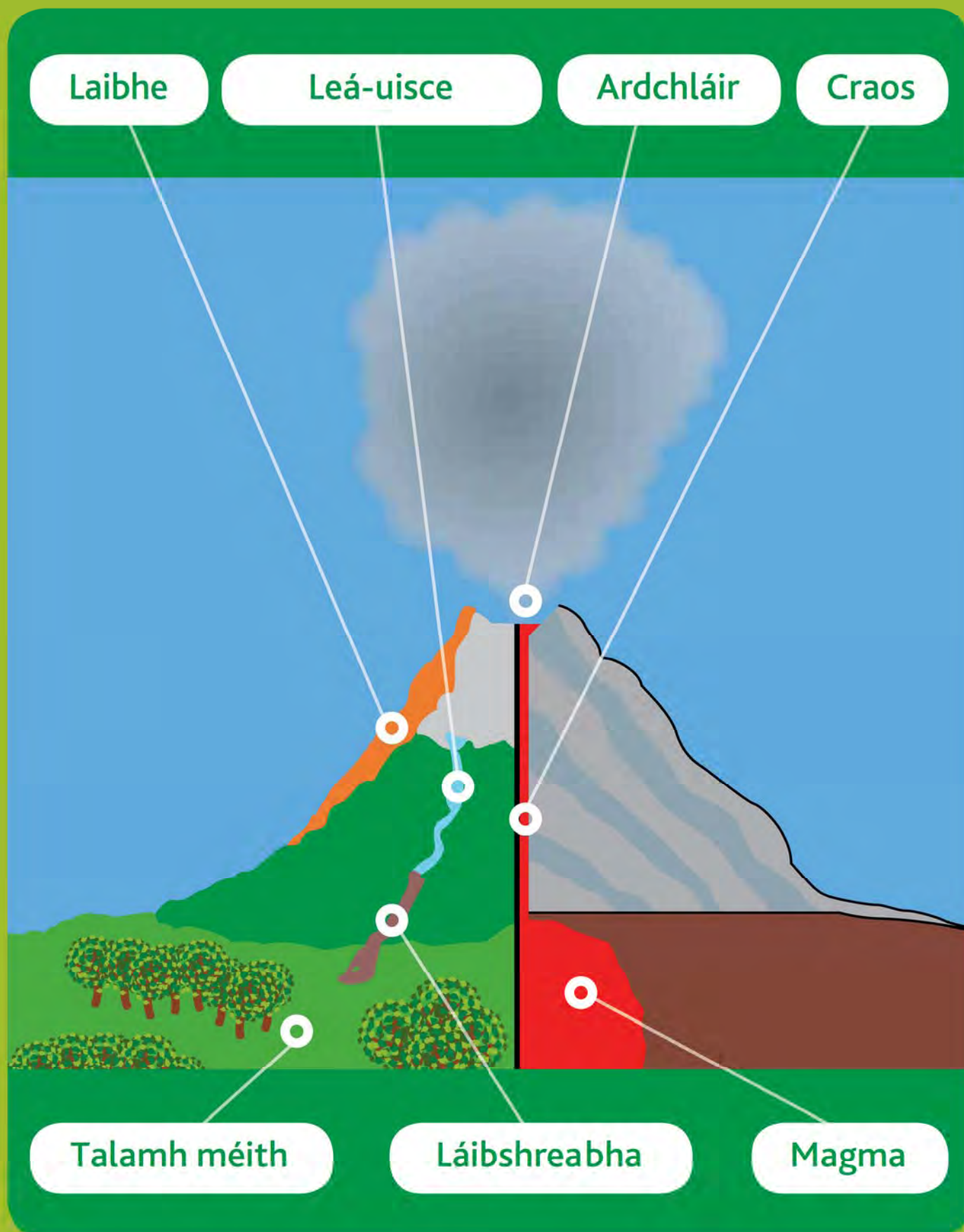
Éasc

Laibhe

7

BOLCÁIN

8

BOLCÁIN

Volcan Villarica, Chile

Craos

Sliogairt

Ardchláir

Bolcáin bheo

Sliabh Etna & An Veasúiv

Marbh

Oileán bolcánach

Suanach

Géasar

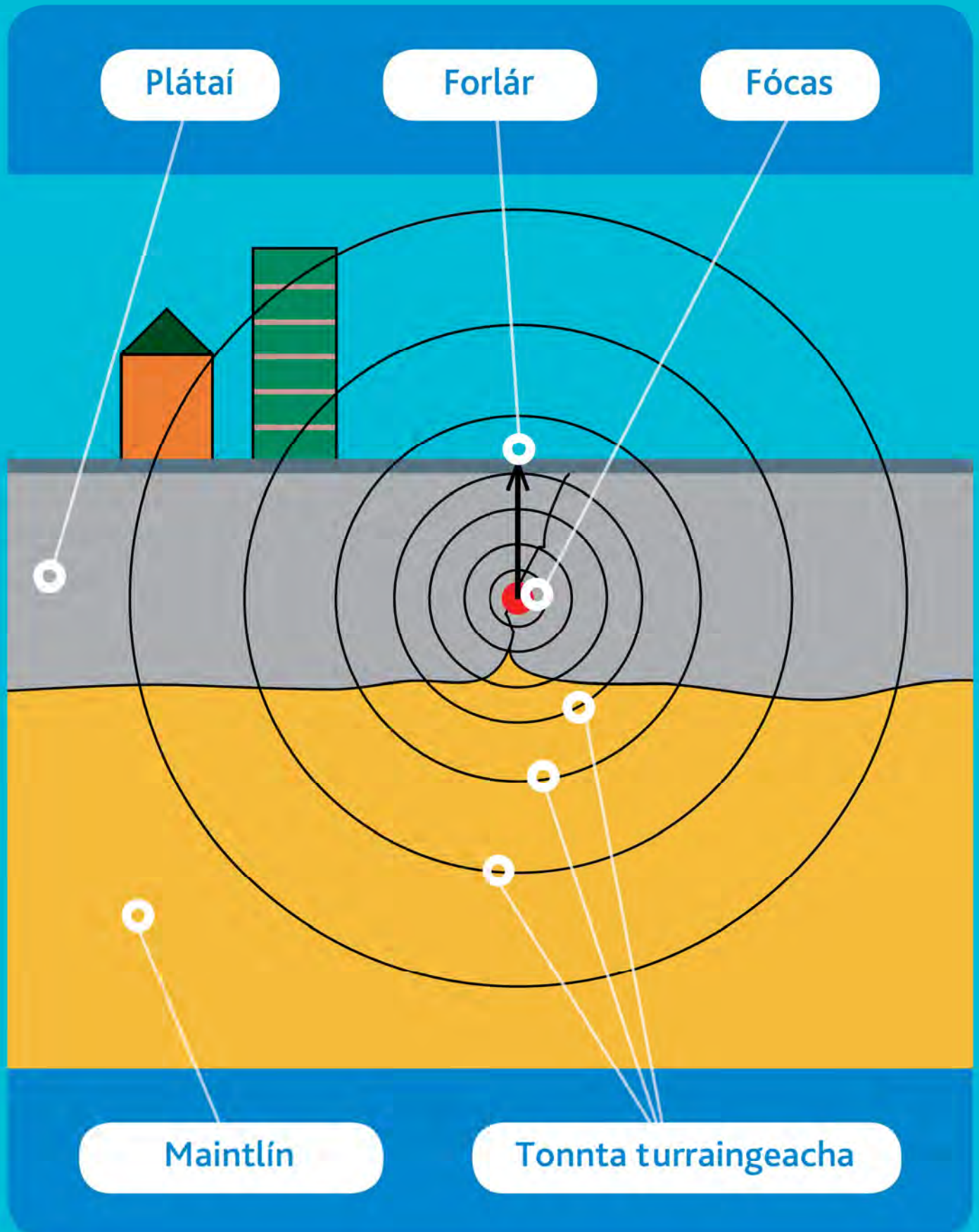
Talamh méith

Leá-uisce

Láibshreabha

9

CREATHANNA TALÚN

10

CREATHANNA TALÚN

Tonnta turraingeacha

Fáinne tine an tAigéin Chiúin

Tsunami

Fócas

Forlár

Critheanna

Plataí ag imbhualadh

Seismeagraf

Scála Richter

Cosaint ó na creathanna

11

FILLSLÉIBHTE

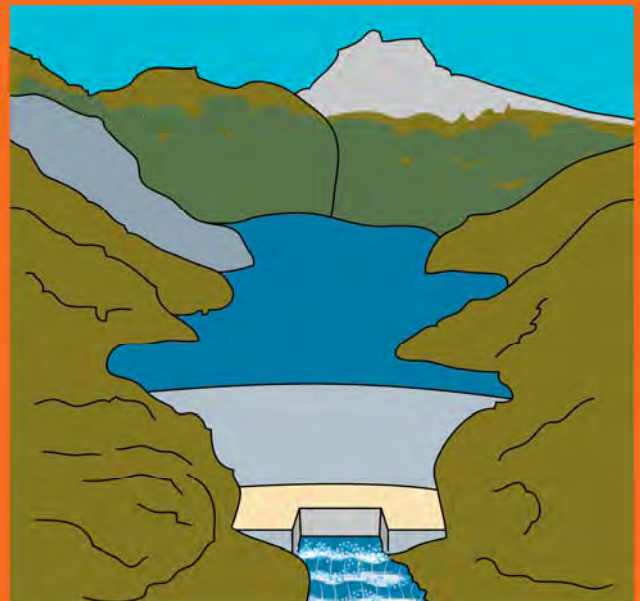
Na hAlpa

Dronnchlaonas

Cuaschlaonas / Gleann

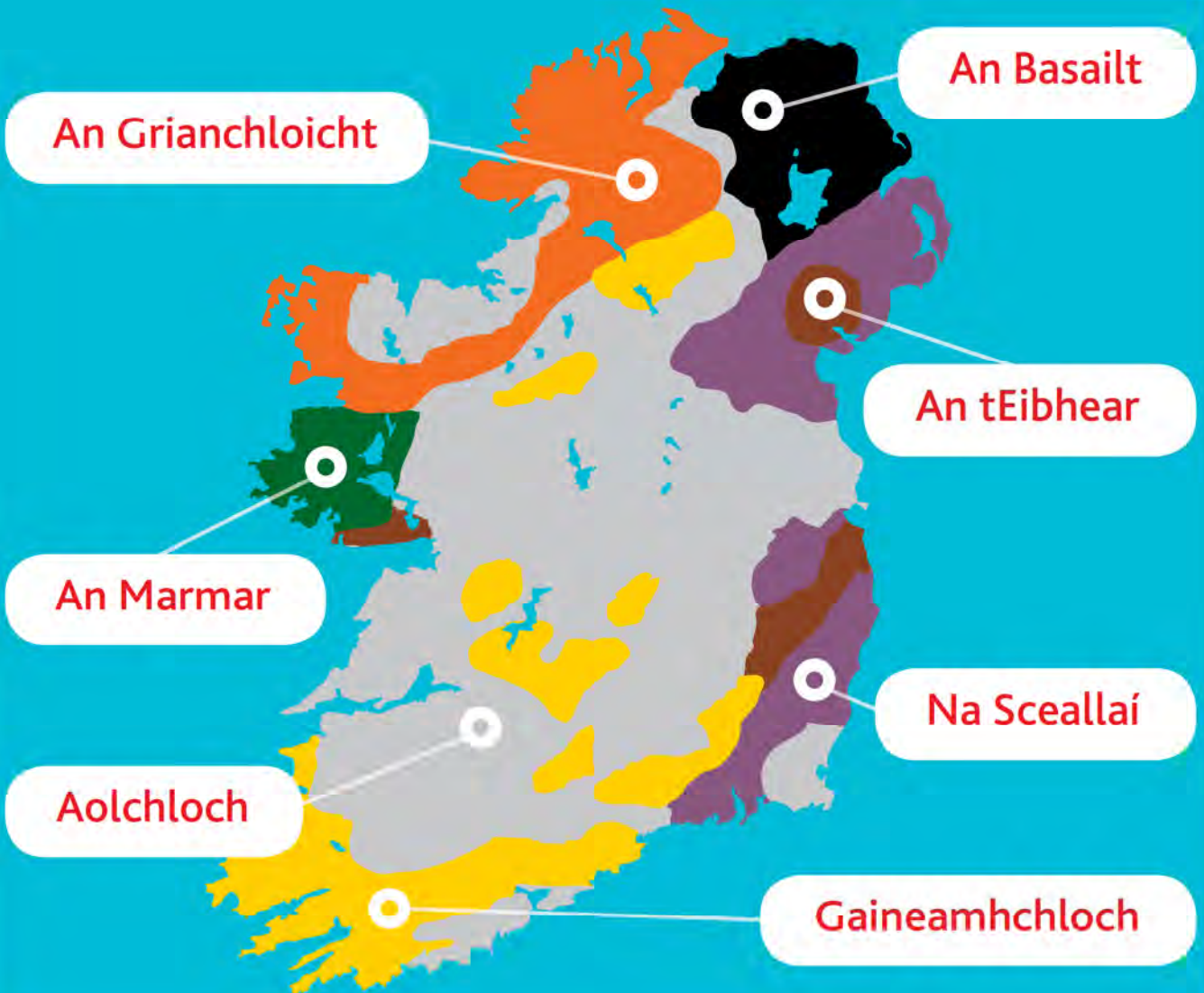

**Stáisiún cumhacht
hidrileictreach**

12

CARRAIGEACHA

Geolaíocht Na hÉireann

Geolaíocht

Mianraí

Carraigeacha Dríodar

Meitearmorfacha

Geolaí

Bruth-charraigeacha

13

CARRAIGEACHA

Dríodar

Aolchloch

Gaineamhchloch

Na Sceallaí

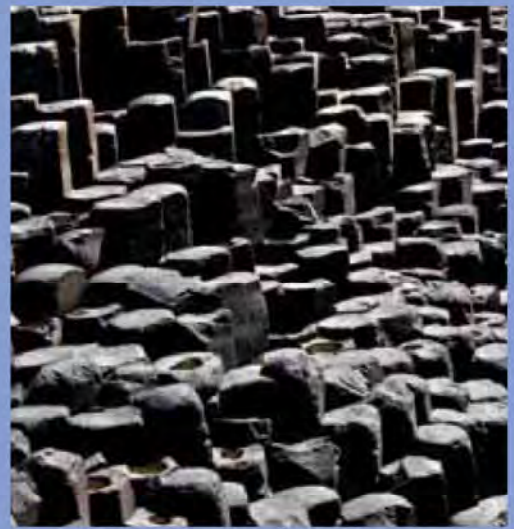
Gual

Sil-leaganacha

Ion-taise

Bruthcharraigeacha

An Basailt

An tEibhear

Iathchloch

Meiteamorfacha

An Marmar

An Grianchloicht

14

CARRAIGEACHA Á MBAINT

Slocmhianigh

Mianach

Cairéalú

Baint cloiche

Teicneolaíocht

Coilléar

15

AN SÍONCHAITHEAMH

An Síonchaitheamh Meicniúil

Iomairt

An Reo agus an leá

Creimeadh

An Síonchaitheamh Ceimiceach

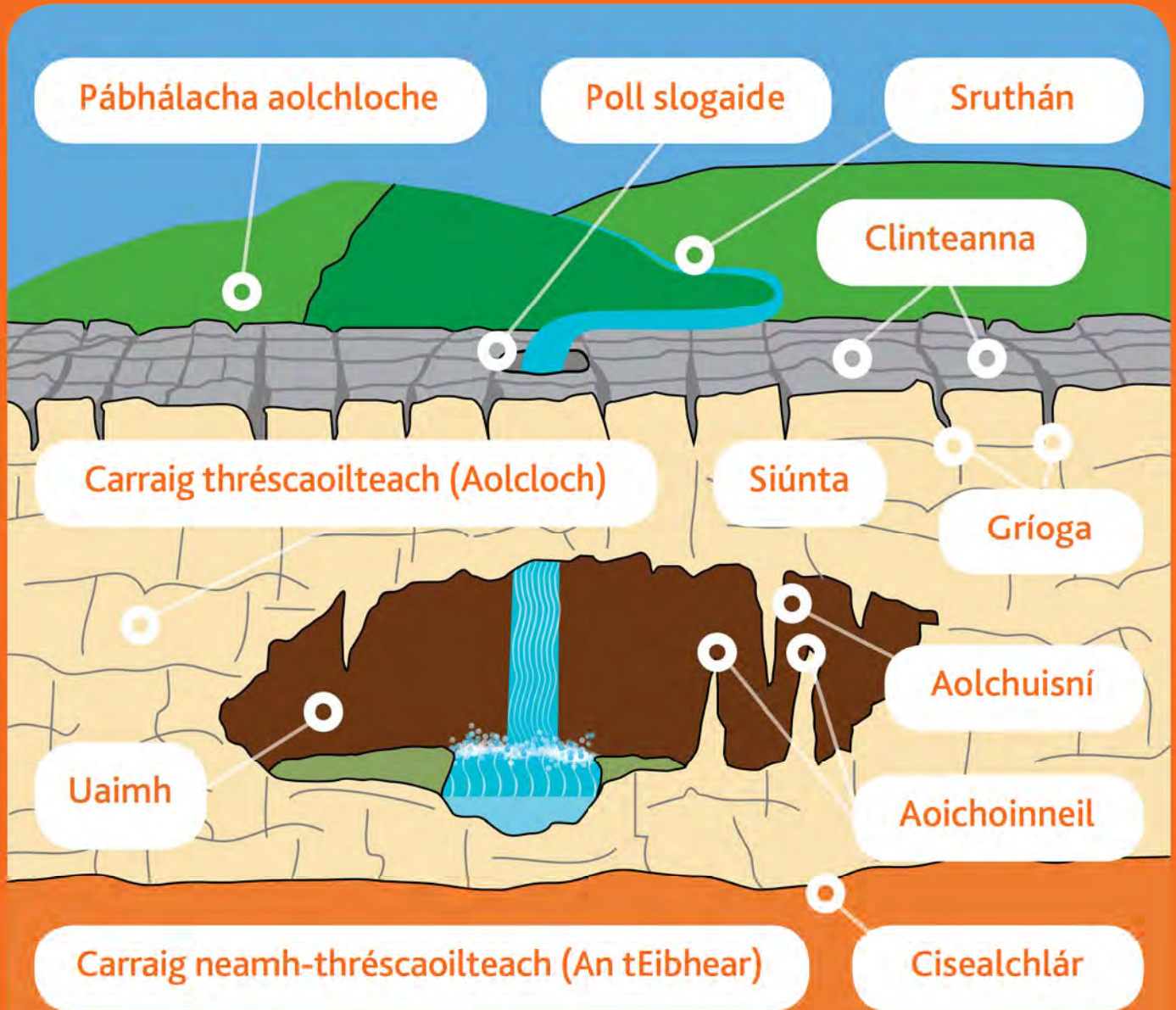
Oscáidiú

Carbónú

Báisteach Aigéadach

Truailliú

17

AN CHEANTAR BHOIRNE

The Burren, Co. Clare

Dromchla an Charst

Sraith

Léibhinn réidhe

Carraig thréscailteach

Pábhálacha aolchloche

Neamh-thréscailteach

Sionchaitheamh

18

AN CHEANTAR BHOIRNE

The Burren, Co. Clare

Poill slogaide

Cisealchlár

Siúnta

Aolchuisní & Aolchoinnle

Clinteanna & Gríoga

Uaimheanna

Turasóireacht

19

OLLGHLUAISEACHTAÍ

Domhantarraingt

Ithir théaltú

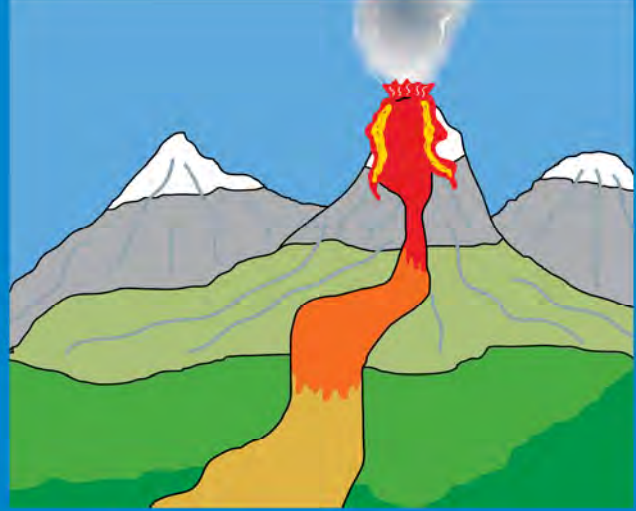
Fargáiníní

Sciorradh talún

Maidhm charraige

20

OLLGHLUAISEACHTAÍ

Maidhm phortaigh

Láibshreabha

Sciorradh talún

Brúchtaí bolcanacha

Idirgníomhú dearfach

Uisciú

Caitheamh Aimsire

Stáisiún
hidrileictreachais

Idirgníomhú diúltach

Dumpáil

Tuilte

Damba

Taiscumair

Ceantar uirbeach

Gnáthóg

An Chéim Óigeanta

Spéireanna comhthrasnacha

Foinse

Sleasa géara

V-Ghleannta

Eas

Domhardhroim

Comhrianta

Creimeadh inghearach

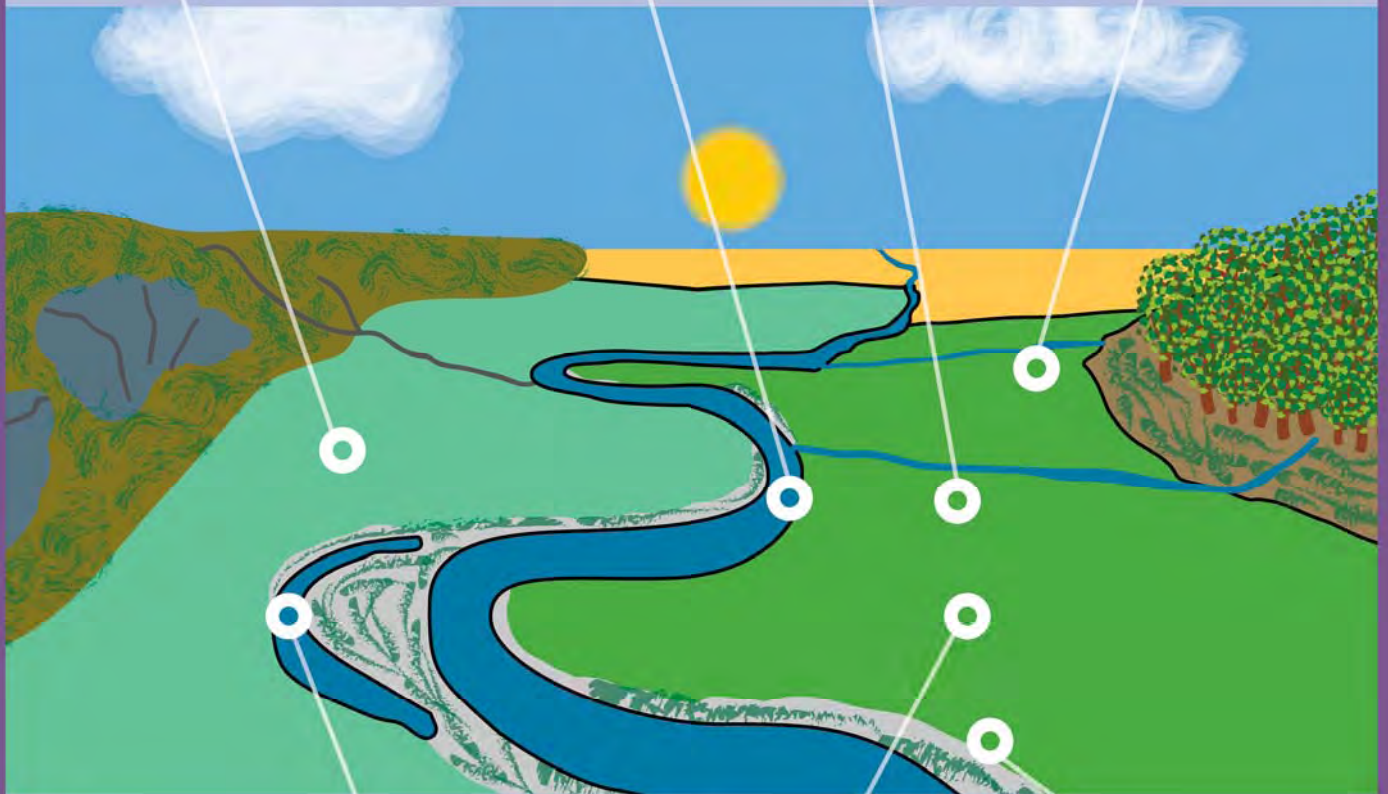
Céim na Scothaoise

Cuar Mór

Go cliathánach

Sil-leagan

Lúba

Lúblochanna

Glár

Tuilemhá

Iompoirt

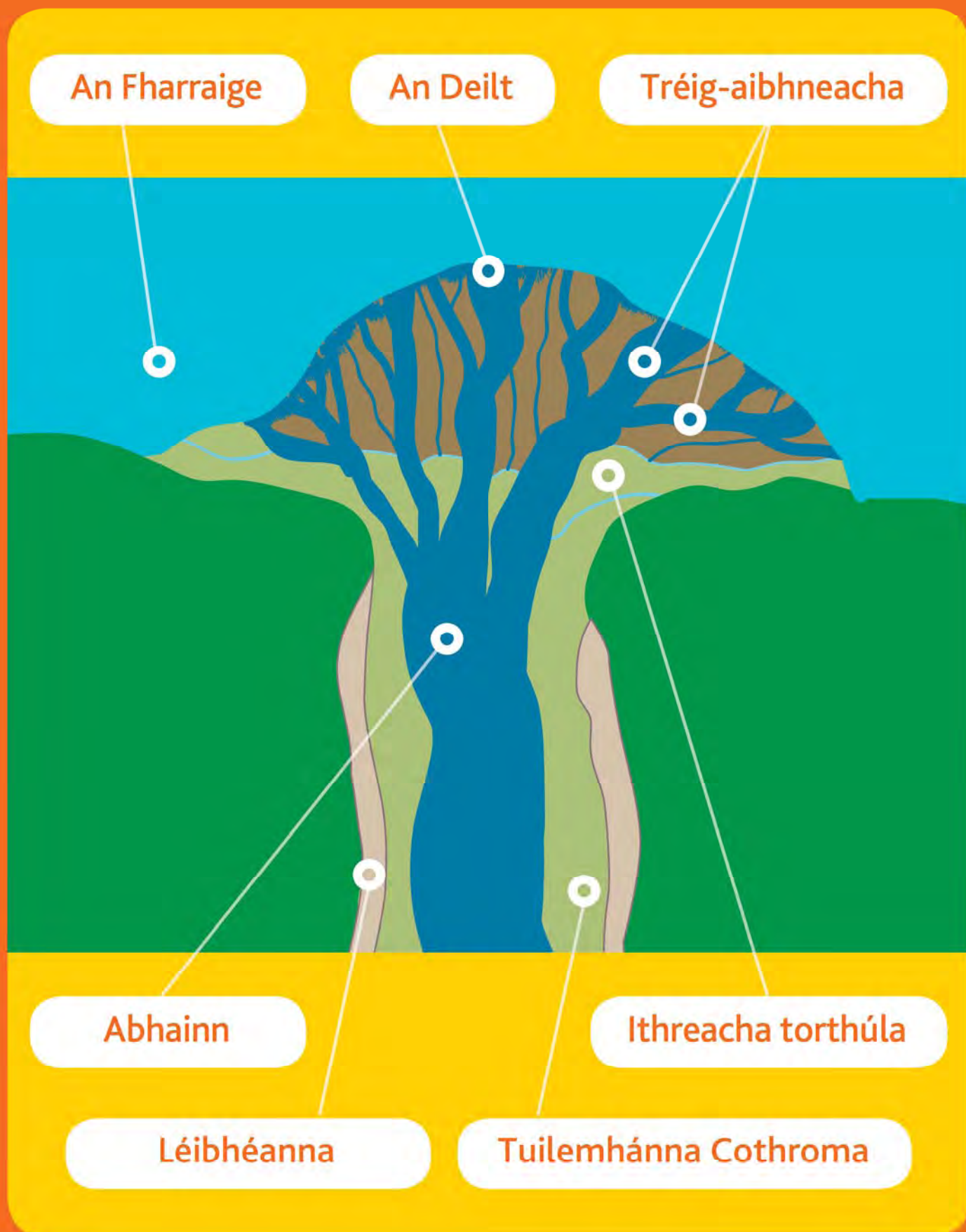
Fána

Scríobadh

Tuaslagán

25

CÉIMEANNA AIBHNEACHA

26

CÉIMEANNA AIBHNEACHA

Céim na Seanaoise

Craobhabhainn

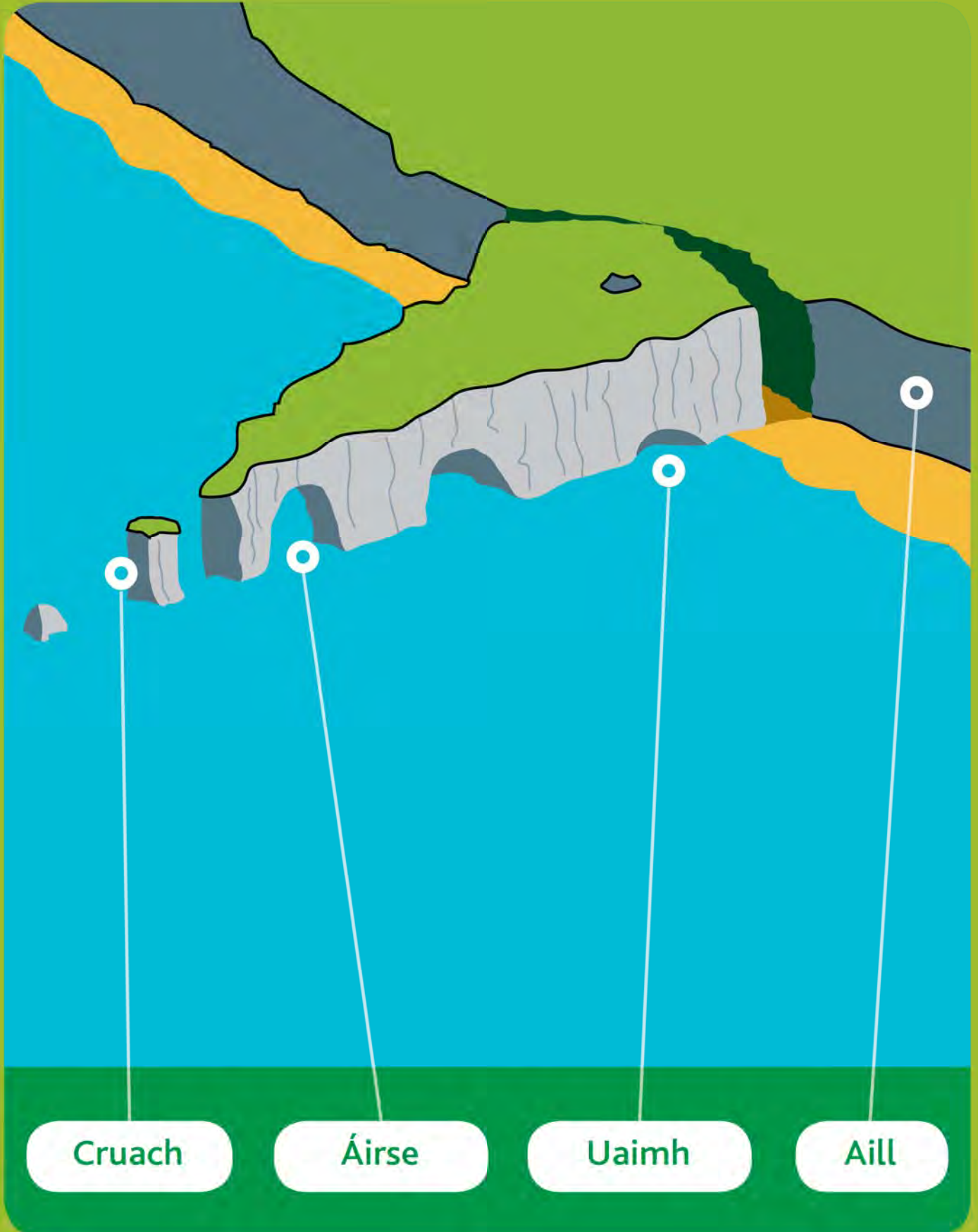
Inbhear

New Orleans: Mississippi

Egypt: Nile

27

AN FHARRAIGE

28

AN FHARRAIGE

Cladach

Muirail

Uaimheanna

Lag trá

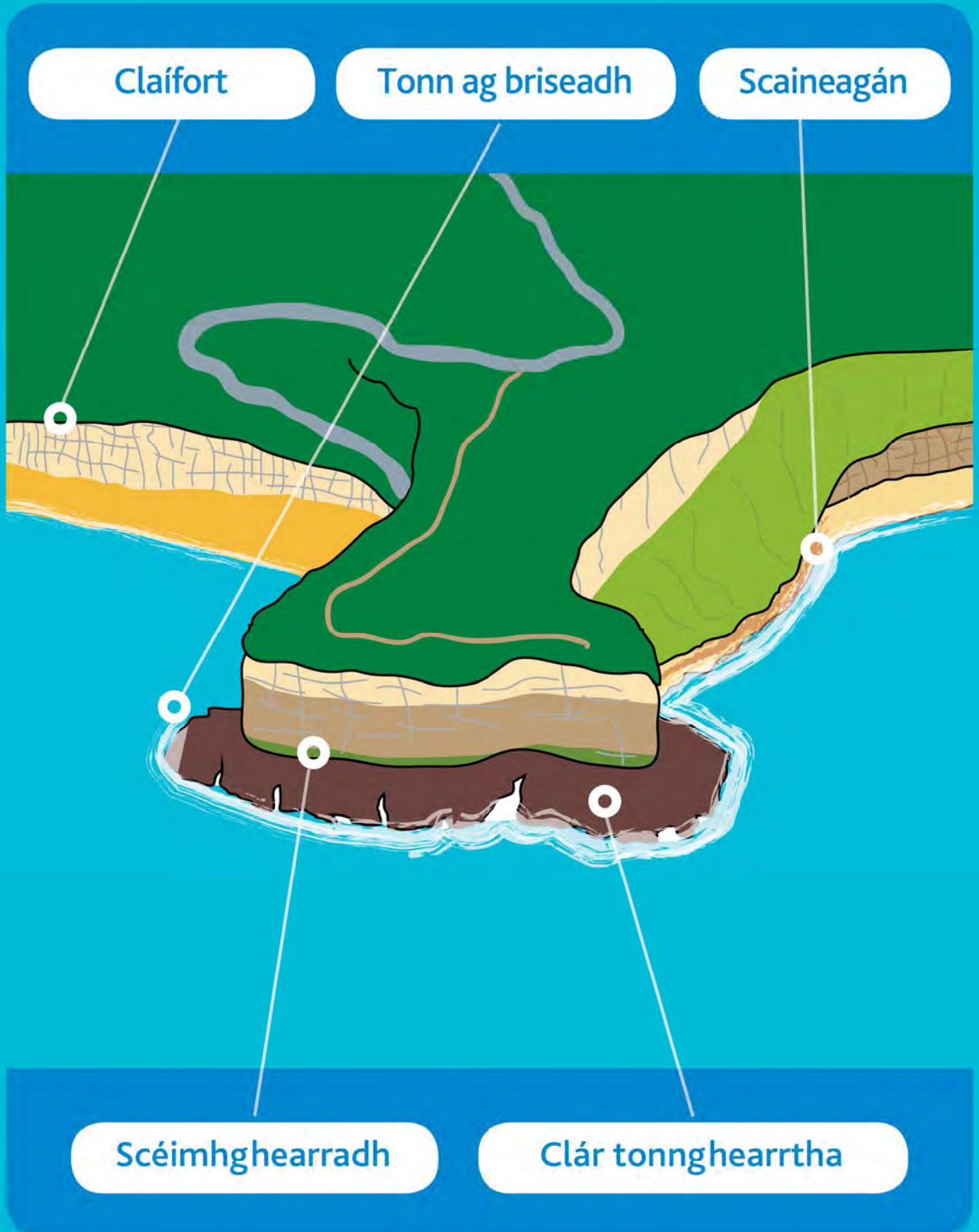
Uachtar láin

Cuan

Ceann tíré

Áirse

Cruach

30

SCRÍOSADH NA FARRAIGE

An borruisce

Scéimhghearradh

Claífort

Scaineagán

Clár tonnghearrtha

31

SIL-LEAGAN

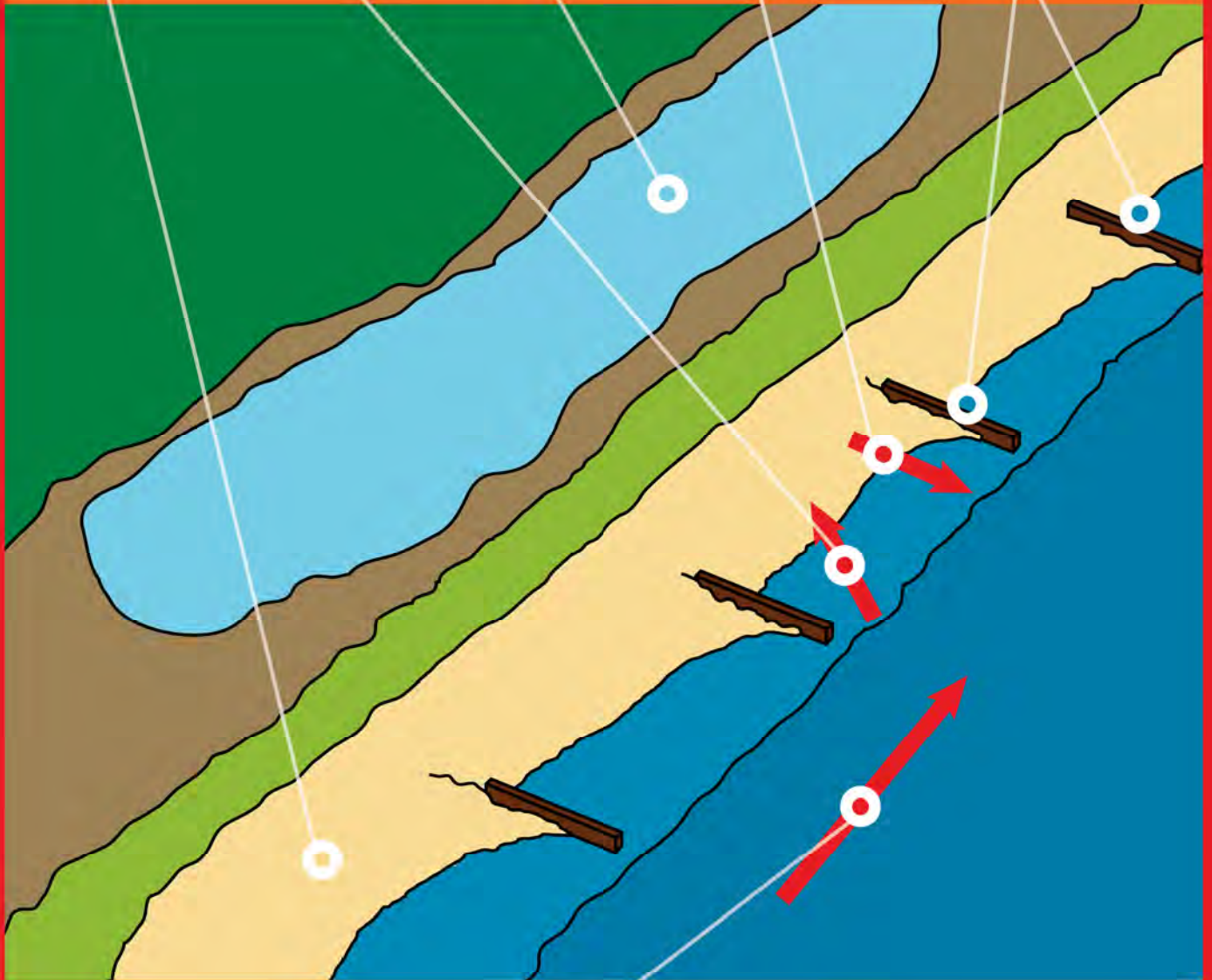
An chúlchaisce

An borruisce

Trá

Murloch

Gradhanna

Cuimilt

An síobadh Feadh cladaigh

Sil-leagan

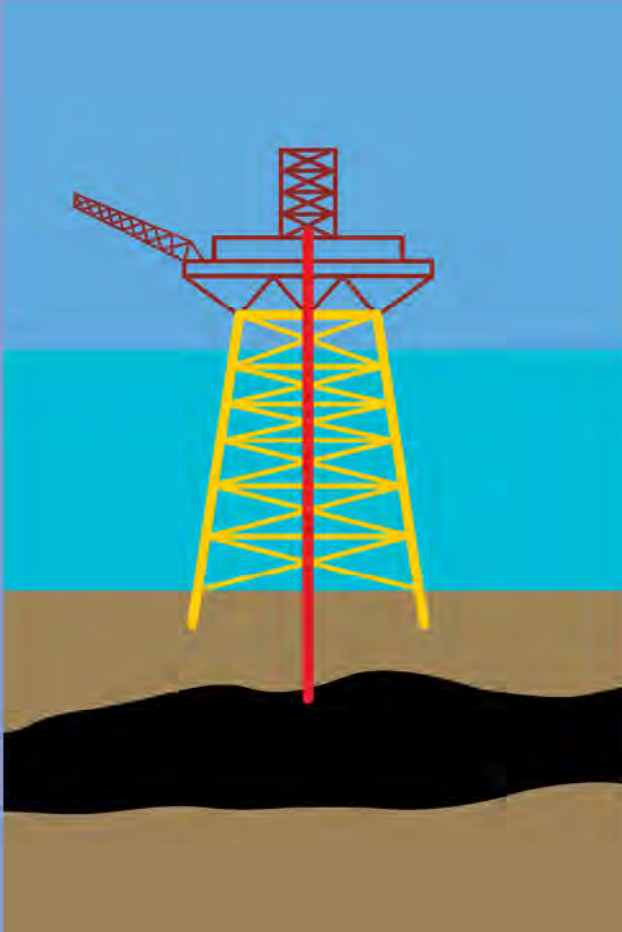
Córas Iompair

Ceangail
ri-thábhachtach
idir áiteanna

Spóirt

Caitheamh aimsire

lascaireacht

Fuinneamh & Cumhacht

Breosla

Ola & Gás

Truailliú

Sceitheadh ola

Mharú éan

35

OIGHEAR

Oighear Gluaiseacht

Oighear-shruthanna

Sracadh

Scríobchaitheamh

Ábhar á iompair
ag an oighear

An Toighearéadan

Droimíní

Má de chré bholláin

Oighearc-hlúideacha

Leá-uisce

Sprémha

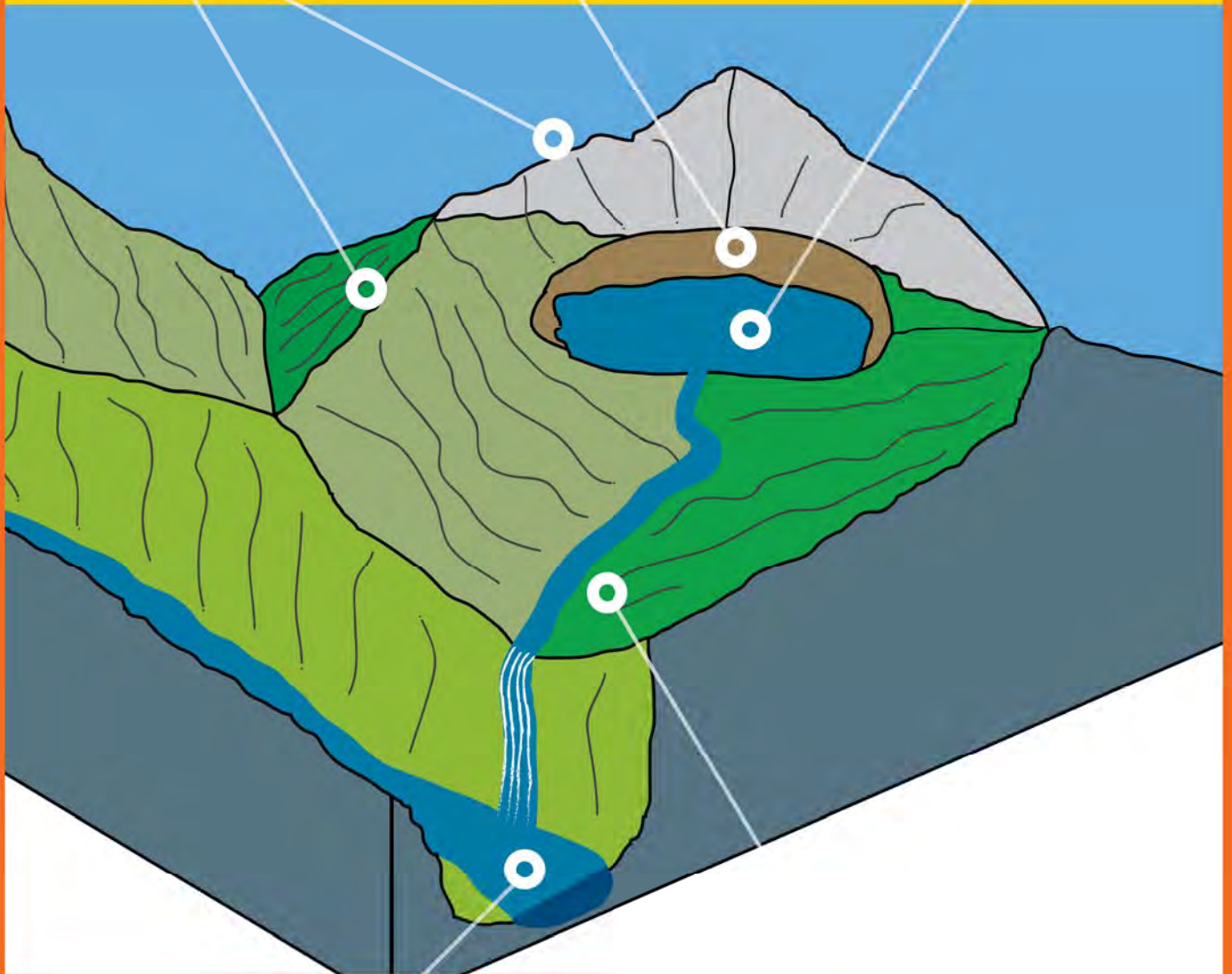
36

OIGHEAR

Airéit

Coire

Lom loch

Gleann oighrithe

Gleann crochta

Loch ribíneach

Creabháis